

ผนวก ข

ประวัติความเป็นมาของการไฟฟ้านครหลวง

เมืองไทยเรา สมัยปู่ย่าตาทวด นอกจากจะอาศัยแสงสว่างจากได้แล้ว ก็มีเทียนไขและตะเกียงชนิดต่าง ๆ บางทีก็เอาหญ้าปล้องมาแฉะเอาไส้ออกแล้วตากแดดไว้ให้แห้งเพื่อนำเอาไปทำไส้ตะเกียง ส่วนผู้ที่มีฐานะดีสักหน่อยก็ใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าดเป็นโคมชนิดที่มีหนูหิวที่เรียกกันว่า “ตะเกียงร้ว” ที่เรียกกันเช่นนี้ก็เพราะเมื่อแรกสั่งเข้ามาใช้นั้นเอามาจุดประดับตามรั้วเวลาถึงงานรอบตะเกียงร้วมีโป๊ะแก้วกันลมได้ ตะเกียงอีกชนิดหนึ่งเรียกกันว่า “ตะเกียงแมงดา” มีลักษณะกลม ๆ หนุนเล็กน้อยและค่อนข้างแบนคล้ายรูปแมงดา ในหม้อมีน้ำมันก๊าดบรรจุอยู่

ประเทศไทยเริ่มใช้น้ำมันก๊าดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2417 และใช้น้ำมันเบนซินพร้อม ๆ กับถังรถยนต์เข้ามาในปี พ.ศ. 2447 มีท่อเล็ก ๆ ต่อหม้อน้ำมัน ลงมาที่ปลายท่อมีรูเล็ก ๆ เรียกว่า นมหนู เมื่อน้ำมันหยดลงมาตะเกียงก็จะสว่างขึ้น นอกจากนี้ยังมีตะเกียงลานที่ไขลานให้หมุนใบพัดเป่าลมให้เปลวไฟตั้งตรงทำให้แสงไฟไม่วูบวาบ เย็นตาและไม่มีควัน ส่วนตะเกียงเจ้าพายุก็มีการใช้อยู่ทั่วไป

ไฟฟ้าในเมืองไทยเริ่มครั้งแรกเมื่อจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) ครั้งยังเป็นจมื่นไวยวรนาถ เป็นอุปทูต ได้เดินทางไปกับเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ และได้เห็นกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส สว่างไสวไปด้วยไฟฟ้า เมื่อกลับมาเมืองไทยจึงคิดว่าเมืองไทยน่าจะมีไฟฟ้าใช้แบบเดียวกับอารยประเทศและงานนี้จะทำให้สำเร็จได้คงต้องเริ่มภายในพระบรมมหาราชวังและบ้านเจ้านายก่อน จึงได้นำความขึ้นกราบทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่มีพระราชดำรัสว่า “ไฟฟ้าหลังคาตัดข้าไม่เชื่อ” เมื่อเป็นเช่นนี้ จมื่นไวยวรนาถก็ตระหนักว่าก่อนที่จะเริ่มดำเนินการจำเป็นต้องหาวิธีจูงใจให้ผู้ที่ไม่เคยเห็น เคยใช้ไฟฟ้าเกิดความนิยมขึ้นก่อน จึงนำความไปกราบบังคมทูลพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ ขอให้ช่วยกราบทูลสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวีให้ทรงรับซื้อที่ดินซึ่งได้รับมรดกจากบิดา ณ ตำบลวัดละมุด บางอ้อ ได้เป็นเงิน 180 ชั่ง หรือ 14,400 บาท ปราบกฏว่าเป็นผลสำเร็จ แล้วให้นายมาโยลา ชาวอิตาลีเียนที่มารับราชการเป็นครูฝึกทหารเดินทางไปซื้อเครื่องจักรและเครื่องไฟฟ้าที่ประเทศอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2427 โดยให้ซื้อเครื่องกำเนิดไฟฟ้ามา 2 เครื่อง เพื่อจะได้ผลัดเปลี่ยนกันได้และซื้อสายเคเบิลสำหรับฝังสายใต้ดินจากโรงทหารม้า (ปัจจุบัน คือ กระทรวงกลาโหม) ไปจนถึงพระบรมมหาราชวัง และจัดซื้อโคมไฟชนิดต่าง ๆ เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2427 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพ

ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาปรากฏว่าไฟฟ้าเป็นที่นิยมกันแพร่หลายทั้งในราชสำนัก วงเจ้านายและชาวบ้านผู้มีอันจะกิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดพระราชทานเงินที่ใช้จ่ายในการติดตั้งไฟฟ้าคืนให้ จมื่นไวยวรนาถจึงวางแผนที่จะสร้างโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่เพื่อให้ประชาชนในกรุงเทพฯ ได้ใช้ไฟฟ้า แต่เกิดมีราชการสงครามต้องไปปราบฮ่ออยู่เป็นเวลานาน เรื่องเลยระงับไว้ อย่างไรก็ตามไฟฟ้าก็เป็นที่นิยมกันแพร่หลาย

นอกจากจะใช้เพื่อแสงสว่างแล้วยังมีการนำไปใช้ด้านพลังงานด้วย นั่นคือ มีการจัดตั้งบริษัทโรงขึ้น เพื่อช่วยเหลือให้การสัญจรในกรุงเทพฯ และหัวเมืองบางแห่งเป็นไปอย่างสะดวก ถึงแม้ราคาค่าไฟหลวงใช้จะถูกกว่าชาวบ้านก็จริงแต่การใช้ไฟในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ต้องประหยัด ตามถนนบางสายก็ไม่มีไฟฟ้าเพราะปรากฏว่าไม่ค่อยมีคนสัญจร บางสายก็ต้องติดห่าง ๆ กัน เพราะภาษีบำรุงท้องที่ในสมัยนั้นยังไม่มีเรื่องการติดตั้งไฟฟ้าตามถนนนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพิถีพิถันเอาพระทัยใส่อยู่เป็นอันมากเพราะพระองค์ทรงรู้ว่าไฟฟ้าเป็นของใหม่ คนไทยเรายังไม่ค่อยเข้าใจ ปิดเปิดสวิตช์ก็ยังไม่เป็น บางทีเปิดไฟทิ้งไว้ตลอดคืนก็มี ทำให้หมดเปลืองพระราชทรัพย์ไปโดยเปล่าประโยชน์ การติดไฟตามถนนจึงต้องดูว่าถนนไหนคนเดินมากเดินน้อย

เรื่องเกี่ยวกับไฟฟ้านี้ ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาวรวงศาพิพัฒน์ ครั้งยังเป็นเจ้าหมื่นเสมอใจ ฉบับแรกได้ตรัสถึงการติดไฟฟ้ามี่ข้อความตอนหนึ่งว่า “ไฟฟ้าควรมีแต่เพียงสะพานเทเวศร์ไปสะพานกิมเชิงหลี่ ถนนดวงตะวันไปถึงถนนเบญจมาศ ถนนดวงเดือนนอก ถนนดาวช่าง ส่วนถนนคอเสื้อแลปลายพุดผิบาด ถ้ามีก็ได้แต่จะต้องรูดุสัก่อนพอให้มีเค้าคนเดิน เพราะเหตุที่ถนนหน้าวัดโสมนัสไม่มีไฟฟ้า รอไว้ตั้งแต่ครั้งปักได้” อีกฉบับหนึ่งได้ทรงกล่าวถึงค่าไฟฟ้าและการใช้ “เรื่องไฟฟ้านั้นจะต้องวินิจฉัยต่อภายหลัง เวลานี้ทำอะไรไม่เปลือง แต่เกิดมาเป็นคนไทยไม่รู้จักเปิดรู้จักปิด จะไปเล่นกับไฟฟ้า คิดเป็นยูนิตมันก็ฉิบหายอย่างเดียวเท่านั้น ข้อซึ่งได้กล่าวว่าจะมีคนไว้ให้คอยเปิดคอยปิดอะไรเปล่าทั้งนั้น สิ่งมันมันก็รับแต่ว่ามันไม่ได้ทำไฟติดอยู่ยงค่า ถนนรณโคมแดงไว้อยู่เสมอ ร้ายไปกว่าที่จุดตามเรือนซึ่งคงไม่ปิดเหมือนกันสักแห่งเดียวเพราะไม่มีเครื่องที่จะแบ่งปิดได้ ปิดก็ต้องปิดทั้งหมด ถ้าจะให้เจ้าของเรือนทั้งปวงรู้สึกเสียตายแล้วจะจ่ายเป็นเงินพระราชทานสำหรับค่าไฟฟ้าเสียวันละเท่านั้น ๆ แล้วแต่จะใช้มากใช้น้อย ว่ากันเป็นเรือนดีกว่าเหลือเงินไปมากน้อยเท่าใด เจ้าของอยากจุดก็ให้เสียเงินเอง เจ้าตั้งบิลไปเรียกเอา แต่ข้อสำคัญจะต้องติดที่ที่ดับไว้ให้เค้าผ่อนใช้ได้บ้างน้อยบ้างตามสมควร แต่ส่วนถนนแลพลับพลา นั้นจะต้องกำหนดว่าจุด 12 ชั่วโมง เท่าไรยูนิต ถ้าเขาคิดราคามาเกิน 12 ชั่วโมง เท่าใดต้องให้ใช้

เจ้า ถ้าหากว่าเป็นเช่นนี้ไฟจึงดับได้ ความฉิบหายเรื่องไม่ดับไฟในสุขาภิบาลทั้ง 2 กรม เห็นจะทำให้เงินแผ่นดินต้องเสียเปล่านั้นโดยไม่เชื่อเพื่อ”

ค่าไฟฟ้าสำหรับใช้ตามถนนและในพระราชวังในสมัยนั้นคงจะสิ้นพระราชทรัพย์ปีหนึ่ง ๆ ไม่น้อย ยิ่งเมื่อสร้างสวนดุสิตคือ พระราชวังดุสิตกับพระที่นั่งอนันตสมาคมตลอดจนโครงการประปา ความจำเป็นที่จะต้องใช้ไฟฟ้าก็ทวีมากขึ้นอีกหลายเท่าตัว จะไปซื้อไฟฟ้าบริษัทอยู่ก็ไม่ไหว และทางบริษัทเองก็ไม่สามารถบริการได้ ทางกระทรวงนครบาลจึงได้กราบบังคมทูลซึ่งในที่สุดก็ได้รับพระบรมราชานุญาตให้จัดทำไฟฟ้าเอง

องค์กรที่ดำเนินกิจการไฟฟ้าในระยะแรก มี 2 แห่ง การไฟฟ้ากรุงเทพ เมื่อปี พ.ศ. 2430 รัฐบาลได้ให้สัมปทานการเดินรถรางแก่ นายจอห์น ลอฟตัส กับ นาย เอ. ดู เปลชี เดอ ริเชอเลียว เนื่องจากยังไม่มีไฟฟ้าจึงต้องใช้ม้าลาก เปิดดำเนินการอยู่พักหนึ่งแต่ขาดทุนจึงต้องโอนกิจการให้บริษัทเดนมาร์ก เมื่อปี พ.ศ. 2435 บริษัทเดนมาร์กเปลี่ยนมาใช้รถรางไฟฟ้าในปี พ.ศ. 2437 ขณะนั้นประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปยังไม่มีรถรางไฟฟ้า แม้แต่กรุงโตเกียวซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศญี่ปุ่น กว่าจะมีรถรางไฟฟ้าใช้ก็หลังเมืองไทยร่วมสิบปีในปี พ.ศ. 2443 บริษัทเดนมาร์กขายกิจการให้แก่ บริษัท บางกอกอีเล็คทริคซี้ตีส์ โลท์ ซินดิเคท แต่กิจการไม่เจริญเท่าที่ควร จึงได้โอนกิจการให้บริษัทไฟฟ้าสยาม จำกัด มีชาวเดนมาร์กชื่อ นายอ็อก เวสเตนโฮลส์ เป็นผู้ดำเนินการ ตั้งสำนักงานอยู่ที่วัดเลียบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2482 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น บริษัทไฟฟ้าไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด ในปี พ.ศ. 2493 เมื่อหมดสัมปทานรัฐบาลจึงเข้าดำเนินงานแทนและเปลี่ยนชื่อมาเป็นการไฟฟ้ากรุงเทพ เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณตอนใต้ของคลองบางกอกน้อยและคลองบางลำภู กองไฟฟ้าหลวงสามเสน เดิมชื่อ กองไฟฟ้าสามเสน กำเนิดขึ้นจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงตระหนักถึงความสำคัญของพลังไฟฟ้าและสายพระเนตรอันยาวไกลของพระองค์ว่าต่อไปบ้านเมืองจะเจริญขึ้นไปทางด้านเหนือของพระนคร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังดุสิตเป็นที่ประทับโดยที่พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นท้องพระโรง เพื่อให้ได้กำลังไฟฟ้าราคาถูก และสะดวกในการเดินเครื่องสูบน้ำของการประปาด้วยทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) เสนาบดีกระทรวงนครบาล และผู้บังคับบัญชากรมสุขาภิบาลในขณะนั้น ดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจำหน่ายแก่ประชาชน โดยให้มีการจัดการเช่นการค้าขายทั่วไป หรือรัฐวิสาหกิจในปัจจุบัน

เจ้าพระยามรราช จึ่งกู้เงินจากกระทรวงการคลัง จำนวน 1,000,000 บาท โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงไฟฟ้าและการดำเนินงานผลิตจำหน่ายกระแสไฟฟ้าและขอโอน นายเอฟ บี ชอร์ นายช่างไฟฟ้าชาวอังกฤษ จากกรมโยธาธิการมาเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ใช้วิธีเรียกประกวดราคา และ บริษัท อัลเกไมเน อีเลคตริคิตีส์ เกเทิลชาฟท์ จำกัด (Allgameine Elektricitats Gesellschaft) หรือที่รู้จักกันดีในปัจจุบันนี้ในนามบริษัท AEG จากประเทศเยอรมันนี เป็นผู้ประมูลได้ และทำการก่อสร้าง จนกระทั่งวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2456 กองไฟฟ้าหลวงสามเสนจึงได้เริ่มทดลองเดินเครื่องจักรผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นครั้งแรก และเริ่มจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ประชาชนอย่างเป็นทางการราวต้นปี พ.ศ. 2457 โดยมีเขตจำหน่ายอยู่บริเวณตอนเหนือของคลองบางกอกน้อยและคลองบางลำภู

"ต่อมารัฐบาลสมัย พลเอกถนอม กิตติขจร ได้รวมองค์การทั้งสองเข้าด้วยกันเป็น **การไฟฟ้านครหลวง "**

การไฟฟ้านครหลวง จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2501 ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. 2501 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคือ "จัดให้ได้มาและจำหน่ายพลังไฟฟ้าและดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับพลังไฟฟ้าและธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์กับการไฟฟ้านครหลวง" และได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติเพิ่มเติมอีก 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2530 และปี พ.ศ. 2535

ภารกิจหลักขององค์กร คือ "การดำเนินธุรกิจด้านการจ่ายพลังไฟฟ้าให้มีความเพียงพอ เชื่อถือได้ ปลอดภัย ในราคาที่เป็นธรรม มีการบริการที่เป็นเลิศ โดยรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการไฟฟ้าและพลังงาน ตลอดจนขยายงานในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกับการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพและให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมต่อผู้ถือหุ้น" และได้กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับปีงบประมาณ 2545-2549 ว่า "เป็นองค์กรชั้นนำของประเทศด้านธุรกิจไฟฟ้าและขยายสู่ธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการไฟฟ้าและพลังงานทั้งในและนอกประเทศ มีการบริการที่เป็นเลิศ การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม"

การไฟฟ้านครหลวงให้บริการจ่ายพลังไฟฟ้าครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรีและสมุทรปราการ คิดเป็นพื้นที่ 3,192 ตารางกิโลเมตร มีการไฟฟ้านครหลวง 14 เขต และ 13 สาขาย่อย โดยได้ให้บริการด้านไฟฟ้าทั้งระบบแรงดันสูง แรงดันปานกลาง และแรงดันต่ำ โดยมีพื้นฐานระบบการจ่ายพลังไฟฟ้า คือ การไฟฟ้านครหลวงรับซื้อไฟฟ้าด้วยระบบแรงดัน 230, 115, 69 กิโลโวลต์ ที่สถานีต้นทางและลดแรงดันลงเป็น 115, 69 กิโลโวลต์ ส่ง

ให้สถานีย่อย สถานีย่อยลดแรงดันลงเหลือ 24, 12 กิโลโวลต์ และลดแรงดันที่หม้อแปลงจำหน่าย
เหลือ 380/220 โวลต์ ก่อนจ่ายให้กับผู้ใช้ไฟฟ้า นอกจากนี้ยังมีบริการที่เกี่ยวข้องกับไฟฟ้า
ประกอบด้วยบริการแก้ไขไฟฟ้าขัดข้อง บริการตอบข้อซักถามและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ใช้ไฟฟ้า
ตลอด 24 ชั่วโมง รวมถึงการบริการออกแบบติดตั้งระบบไฟฟ้ารวมทั้งอุปกรณ์ไฟฟ้า บริการติดตั้ง
ไฟฟ้าสาธารณะ ฯลฯ

